

บทที่ ๒

ประวัติความเป็นมาของพระสืวลีเถระในคัมภีร์พระพุทธศาสนา

การศึกษาเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์บทบาทของพระสืวลีเถระที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา” ในบทนี้จะเป็นการศึกษาประวัติความเป็นมาของพระสืวลีเถระ พระเถระที่ชาวพุทธนิยมเรียกสั้นๆ อีกชื่อหนึ่งว่า “พระสืวลี” เป็นพระอรหันตสาวกของพระพุทธเจ้าซึ่งรวมอยู่ใน “พระอสีติมหาสาวก ๘๐ องค์”^๑ ได้รับการยกย่องว่า “เลิศในด้านมีลาภมาก”^๒ และเป็นพระสาวกช่วยแบ่งเบาภาระของพระพุทธเจ้ามากรูปหนึ่ง เมื่อท่านได้บวชเข้ามาในพระพุทธศาสนาท่านได้ช่วยกิจการด้านพระพุทธศาสนาได้มาก ซึ่งเป็นหนึ่งในพระสาวกที่ช่วยขับเคลื่อนกิจกรรมต่างๆ รวมถึงการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีความสามารถช่วยเหลือด้านภัตตาหาร มีประวัติความเป็นมาที่แตกต่างจากพระอรหันตสาวกของพุทธองค์ มีอิทธิพลด้านความเชื่อต่อพุทธบริษัทในสังคมไทยในอดีตและปัจจุบันอย่างมาก ประเด็นที่จะศึกษาในบทนี้ ประกอบด้วย

๒.๑ ประวัติความเป็นมาของพระสืวลีเถระ

พระสืวลีเถระเป็นพระเถระที่มีประวัติความเป็นมาแปลกกว่าพระสาวกท่านอื่นๆ และมีคุณูปการต่อพระพุทธศาสนา อย่างกว้างขวาง ท่านนับได้ว่าไม่ได้ใช้ชีวิตแบบสามัญทั่วไปเพราะอยู่ในท้องมารตามากกว่า ๗ ปี เกิดมาแล้วไม่นานก็บรรพชาในพระพุทธศาสนา จึงไม่ได้ใช้ชีวิตแบบสามัญชนทั่วไป ประวัติความเป็นมาของใครในเชิงวิชาการหรือมิติอื่นๆ ต้องเริ่มจากประวัติตอนเยาว์วัยของบุคคลนั้นและพระสืวลีเถระก็เช่นเดียวกัน จะต้องเริ่มจากสมัยเยาว์วัยของท่านเหล่านั้น “พระสืวลีเถระ” ตามประวัติเชื่อว่า ได้ลงมาจุติในโลกมนุษย์ท่านต้องทุกข์ทรมานเวียนว่ายตายเกิดในสวรรค์และนรกมากี่มาก จนชาติสุดท้ายก็ได้มาเกิดในนี้ และท่านได้กล่าวไว้ว่า “บัดนี้ เป็นภพสุดท้าย ข้าพเจ้าเกิดในกรุงโกลิยะพระชนนีของข้าพเจ้าพระนามว่า สุปปวาสาพระชนกของข้าพเจ้าพระนามว่า มหาลิลิจฉวี”^๓ ถือกำเนิดในสมัยของพระโคตมพุทธเจ้า (องค์ปัจจุบัน) ที่เมืองโกลิยะอันเป็นเมืองหนึ่ง

^๑ ฐ.เถร.อ. (ไทย) ๒/๔๐๑/๕๕๙.

^๒ ฐ.อุป. (ไทย) ๓๓/๙๒/๓๐๒.

^๓ ฐ.ธ.อ. (ไทย) ๔๓/๒๙๔/๕๐๙.

ในชมพูทวีป พระมารดาของท่านเป็นพระญาติฝ่ายพระพุทธรามารดา ขณะที่ท่านได้ลงมาจุติในพระครรภ์ของพระมารดา คราวที่พระสวามีเถระลงมาจุติในพระครรภ์ของพระมารดานั้น มีเหตุการณ์ที่น่าอัศจรรย์ใจมากเพราะเมื่อท่านลงจุติแล้ว ท่านได้ให้คุณแก่พระมารดาเป็นอเนกอนันต์พระมารดาได้รับเครื่องบรรณาการอย่างละ ๕๐๐ อย่างเป็นประจำทุกเช้าเย็น ทำให้เป็นที่ดีพระหฤทัยของพระราชบิดาและพระสวามี ชาวบ้านชาวเมืองก็ดีใจกันมาก เพราะสิ่งของที่เขานำมาบรรณาการนั้น พระนางสุปวาสาก็นำมาแจกจ่ายประชาชนชาวเมืองและผู้ที่ยศด้อยให้หายจากทุกข์นั้น

ความอัศจรรย์และพระเมตตาของพระนางสุปวาสาที่แพร่กระจายไปซึ่งมีหลักฐานยืนยันว่า “ชาวบ้านชาวเมืองต่างก็ไปชื่นชมพระบุญญาบารมีของพระนางสุปวาสา เรื่องอัศจรรย์ใจอีกอย่างคือเมื่อพระนางสุปวาสาจะต้องสิ่งของอย่างใดอย่างหนึ่ง ปรากฏว่าสิ่งของที่พระนางสุปวาสาจะเพิ่มปริมาณมากขึ้นเป็นอเนกอนันต์ข่าวเรื่องพระนางสุปวาสาหยิบต้องสิ่งของใดก็เพิ่มปริมาณมากขึ้นแพร่กระจายไปเมืองอื่น มีชาวบ้านชาวเมืองต่างก็มาชมชื่นพระบารมีหรือไม่ก็มาทดลองบุญบารมีของท่าน เมื่อชาวบ้านชาวเมืองมาเห็นกับตาก็คงเกิดความนับถือในตัวพระนางสุปวาสามากขึ้นเรื่อยๆ เป็นประจำ”^๔

บางครั้งมีชาวบ้านจากถิ่นทุรกันดารมาขอความช่วยเหลือ พระนางสุปวาสาก็เต็มใจช่วยเหลือ โดยชาวบ้านมาทูลเชิญเสด็จให้ไปสัมผัสข้าวของไร่นาเพราะขาดแคลนสิ่งต่างๆ อยู่เมื่อพระนางสุปวาสา ทรงเสด็จถึงพระนางสุปวาสาจะทรงหยิบแตะสิ่งของที่ชาวบ้านขอให้สัมผัส ปรากฏว่าไร่นาที่แห้งแล้งเกิดเรื่องอัศจรรย์ว่า ฝนก็ตกต้องทำให้ชาวไร่ชาวนาต่างก็ดีใจกัน มีชาวบ้านคนหนึ่งนำเมล็ดข้าวมาให้พระนางสัมผัส เมื่อพระนางสุปวาสาสัมผัสแล้วนำไปปลูกผลิตผลที่ออกมาจาก ๑ เมล็ดเป็น ๑๐ เท่า ๑๐๐ เท่าบ้างพอใกล้กำหนด ๙ เดือนพระนางสุปวาสาที่ไม่มีท่าทีที่จะทรงคลอดจาก ๑ ปีเป็น ๒ ปีเป็น ๓ ปีพระนางสุปวาสาก็ยังไม่คลอดแต่พระนางก็ปฏิบัติเช่นเดิมไม่ละทิ้งชาวบ้านชาวเมือง ชาวบ้านจะมาทูลเชิญเสด็จในที่ไหนพระนางสุปวาสาก็จะตามชาวบ้านเพื่อไปบรรเทาความทุกข์ร้อน จนในเป็นที่ ๗ พระนางสุปวาสาที่มีท่าทีเหมือนจะคลอด พระนางสุปวาสาทุกขุทรมานอีก ๗ วันบางตำรากล่าวไว้ว่า พระสวามีเถระต้องอยู่ในพระครรภ์ของพระนางสุปวาสาถึง ๗ ปี ๗ เดือน ๗ วัน^๕ พระไตรปิฎก สิวลิเถราปทานได้กล่าวไว้ว่า “ข้าพเจ้าเกิดในชาติตติยตระกูลเพราะบุญกรรมแต่เพราะอำนาจแห่งการปิดประตูเมืองข้าพเจ้าจึงต้องประสบทุกข์อยู่ในพระครรภ์

^๔ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, ธรรมวิภาคปริเฉทที่ ๒, พิมพ์ครั้งที่ ๒๓, (กรุงเทพมหานคร : คณะกรรมการแผนกตำรา มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๒๕), หน้า ๘๗.

^๕ พระครูกลุณณสิริวิวัฒน์ (สมาน กลุณณธมโม/พรหมอยู่), เอตทัคคะในพระพุทธศาสนา, พิมพ์ครั้งที่ ๑๓, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), หน้า ๑๓๐.

ของพระมารดาถึง ๗ ปี”^๖ อันพอสรุปใจความได้ว่า ท่านเกิดในตระกูลษัตริย์ก็เพราะได้กระทำความดีมา แต่ก็เพราะกรรมอีกตัวที่ได้ปิดประตูเมือง ๗ ปีจึงทำให้ท่านอยู่ในพระครรภ์ของพระมารดาถึง ๗ ปีอันผู้วิจัยคิดเป็นประเด็นว่า ตามพระไตรปิฎกได้กล่าวว่า พระสิวลีเถระท่านอยู่ในพระครรภ์ของพระมารดาถึง ๗ ปี และในพระไตรปิฎกยังได้กล่าวต่อไปอีกว่า “ข้าพเจ้าหลงช่องคลอดอีก ๗ วัน ประสบทุกข์หนักพระมารดาของข้าพเจ้าต้องประสบทุกข์แสนสาหัสเช่นนี้ก็เพราะมีความพอใจให้ปิดประตูเมือง”^๗

เมื่อพระสิวลีเถระท่านได้อยู่ในพระครรภ์ของพระมารดาเป็นเวลาถึง ๗ ปีแล้วพระมารดาของท่านมีพระอาการคล้ายจะทรงคลอดแต่ก็ยังไม่คลอดทำให้พระมารดาได้รับความทุกข์ทรมานแสนสาหัสอีก ๗ วันอันมาจากผลกรรมที่ได้ปิดประตูเมืองซึ่งประชาชนชาวเมืองให้ทนทุกข์ในเมืองในอดีตชาติ และในพระไตรปิฎกยังได้กล่าวต่อไปอีกว่า “ข้าพเจ้าผู้ที่พระพุทเจ้าทรงอนุเคราะห์แล้วจึงคลอดออกจากพระครรภ์ของพระมารดาโดยความสวัสดิ์ข้าพเจ้าได้ออกบวชเป็นบรรพชิตในวันที่คลอดนั่นเอง”^๘ วันที่ ๗ ของการทรมานของพระมารดาพระพุทเจ้าทรงได้ทรงประทานพรให้กับพระมารดาทำให้พระสิวลีเถระได้คลอดออกมาได้โดยง่าย

ความมหัศจรรย์ของสิวลีกุมาร มีปรากฏหลายมิติ เช่น

เมื่อพระนางสุปปาวาสาได้ทรงช่วยเหลือประชาชนเป็นเวลาถึง ๗ ปีแล้วในวันนั้นเองพระนางสุปปาวาสาก็ทรงมีพระอาการเจ็บท้องเหมือนจะทรงคลอด แต่ไม่ทรงคลอดพระนางสุปปาวาสามีอาการปวดท้องอย่างมากแสนทุกข์ทรมานโดยหาผู้ใดมาช่วยได้เป็นเวลา ๖ วันจนถึงวันที่ ๗ พระนางสุปปาวาสาทรงทราบข่าวก็เสด็จของพระพุทเจ้า พระนางสุปปาวาสาจึงทูลขอร้องให้พระสวามีไปกราบทูลอาราธนาเชิญเสด็จมารับถวายทานเป็นครั้งสุดท้าย เพราะพระนางสุปปาวาสาทรงคิดว่าตนเองคงจะไม่รอด พระนางสุปปาวาสาทรงให้พระสวามีฟังคำที่พระพุทเจ้าทรงตรัสทุกคำมาบอกให้พระนางสุปปาวาสาทราบ พระสวามีจึงรีบไปเข้าเฝ้าพระพุทเจ้า พระพุทองค์ทรงนั่งรออยู่ พระมหาลิฉณวีเข้าไปกราบแล้วทูลคำที่พระนางสุปปาวาสาได้กราบทูลอาราธนา พระพุทเจ้าทรงรู้ด้วยญาณวิถิจึงทรงประทานพรให้แก่พระนางสุปปาวาสาว่า ขอพระนางสุปปาวาสา พระราชธิดาแห่งพระเจ้ากรุงโกลิยะ จงเป็นหญิงมีความสุข ปราศจากโรคพยาธิ ประสูติพระราชโอรส ผู้หาโรคมิได้เกิด^๙

^๖ ชุ.อป. (ไทย) ๓๓/๘๒/๓๐๐.

^๗ ชุ. อป. (ไทย) ๓๓/๘๓/๓๐๐.

^๘ ชุ. อป. (ไทย) ๓๓/๘๔/๓๐๐.

^๙ พระครูกลุณณสิทธีวัฒน์ (สมาน กลุณณธมโม/พรหมอยู่), *เอตทัคคะในพระพุทธศาสนา*, พิมพ์ครั้งที่ ๑๓, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), หน้า ๑๓๐.

เมื่อสิ้นสุดพระดำรัสของพระพุทธเจ้า ด้วยอานุภาพของพระบรมศาสดา พระนางสุปปวาสา ก็ทรงหายจากพระอาการเจ็บท้องและทรงคลอดพระโอรสอย่างง่ายดายเหมือนน้ำออกจากกระบอก พระโอรสของพระนางสุปปวาสา มีพระนามว่า “สิวลี” เนื่องจากพระโอรสได้ทำให้พระหฤทัยอันเป็นทุกข์ร้อนของเหล่าพระประยูรญาติทั้งหลายให้สงบระงับไป”^{๑๐} พระพุทธเจ้าทรงรับอาราธนาไปอาหารบิณฑบาตในวังของพระนางสุปปวาสาเป็นเวลา ๗ วัน การถวายมหาทานในครั้งนั้นพระสิวลีกุมารช่วยงานพระมารดาพระบิดาเป็นอย่างดีโดยช่วยยกธมกรก^{๑๑} ถวายแด่พระภิกษุสงฆ์เหล่านั้นทั้ง ๗ วัน ประเด็นความแตกต่างจากพระไตรปิฎก อรรถกถา และหนังสือเอกสารชั้นรองต่างๆ ที่กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของพระสิวลีเถระ สรุปได้ ดังนี้

พระไตรปิฎกขุททกนิทายเถรกถาอรรถกถาได้กล่าวไว้ว่า

พระเถระถือปฏิสนธิแล้วในครรภ์ของราชธิดานามว่าสุปปวาสา นับแต่วันที่เข้าถือปฏิสนธิ มีคนถือเอาเครื่องบรรณาการมาให้นางสุปปวาสา วันละร้อยเล่มเกวียน ทั้งในเวลาเย็นและในเวลาเช้า ครั้งนั้น เพื่อจะทดลองบุญนั้น คนทั้งหลายจึงให้นางเอามือจับกระเช้าพืชพืชแต่ละเมล็ด ผลิตผลออกมาเป็นพืชดังร้อยกำ พันกำพืชที่หว่านลงไปในที่นาแต่ละกริส ก็เกิดผลประมาณ ๕๐ เล่มเกวียนบ้าง ๖๐ เล่มเกวียนบ้าง แม้ในเวลาชนข้าวไผ่ยัง คนทั้งหลายก็ให้นางเอามือจับประตูยุง ด้วยบุญของราชธิดา เมื่อมีคนมารับของไป ที่ซึ่งคนถือเอาของไปแล้ว ๆ กลับเต็มเหมือนเดิมเมื่อคนทั้งหลายพูดว่า บุญของราชธิดา แล้วให้ของแก่ใครๆ จากภาชนะที่เต็มบริบูรณ์ ภาชนะย่อมไม่สิ้นไป จนกว่าจะยกของพ้นจากที่ตั้งเพราะทารกยังอยู่ในท้องนั้นแล เวลาล่วงไปถึง ๗ ปี ก็เมื่อครรภ์แก่รอบแล้ว นางเสวยทุกข์หนักตลอด ๗ วันนางเรียกสามีมาพูดว่า ดิฉัน ยังมีชีวิตจักถวายทานก่อนแต่จะตาย แล้วส่งสามีไปยังสำนักพระศาสดาว่า ท่านจงไป จงกราบทูลความเป็นไปนี้ แต่พระศาสดา จงทูลเชิญพระศาสดา ถ้าพระศาสดาตรัสคำใด จงกำหนดคำนั้นให้ดี แล้วรีบมาบอกแก่ดิฉันสามีไปกราบทูลข่าวของนาง แต่พระผู้มีพระภาคเจ้าแล้วพระศาสดาตรัสว่า นางสุปปวาสา ธิดาของเจ้าโกถิยะ จงมีความสุขหาโรคมิได้ จงประสูติโอรส ผู้ไม่มีโรค พระราชาสดับดังนั้นแล้ว ถวายอภิวาทพระผู้มีพระภาคเจ้า เสด็จมุ่งหน้าไปยังพระราชวังของพระองค์ เด็ก คลอดจากครรภ์ของนางสุปปวาสา ง่ายเหมือนน้ำออกจากธมกรก (ที่กรองน้ำ) ก่อนหน้าพระราชาเสด็จมาถึงหน้อยเดียวเท่านั้น ผู้คนที่นั่งแวดล้อมกำลังมีน้ำตานองหน้า ก็เริ่มหัวเราะได้มหาชนพากันยินดีราเริง ได้พากันไปส่งข่าวพระราชา พระราชา ทอดพระเนตรเห็นการมาของคนเหล่านั้นทรงพระดำริ

^{๑๐} พ สุวรรณ, พระสิวลี : พระอรหันต์ผู้มีลาภมาก, พิมพ์ครั้งที่ ๙ (กรุงเทพมหานคร : เม็ดทรายพรันต์, ๒๕๕๒), หน้า ๓๔.

^{๑๑} ธมกรก หมายถึง กระบอกกรองน้ำของพระสงฆ์, เครื่องกรองน้ำด้วยลมเป่า, กระบอกกันฝุ่นผ้า

ว่าชะรอยถ้อยคำที่พระทศพลตรัสไว้จักเป็นผลสำเร็จ พระองค์รีบเสด็จมา แจ้งข่าวของพระศาสดา ต่อราชธิดา ราชธิดากราบทูลว่า ชีวิตภัต ที่พระองค์จัดนิมนต์ไว้นั้นแลจักเป็นมงคล ภัต ขอพระองค์จงไปนิมนต์พระทศพล (ให้เสวย) ตลอด ๗ วัน พระราชาทรงกระทำอย่างนั้น คนทั้งหลายพากันบำเพ็ญมหาทานแก่พระสงฆ์มีพระพุทธเจ้าเป็นประมุขตลอด ๗ วัน ทารกผู้ยังจิตที่เราร้อนของหมู่ญาติทั้งปวงให้ดับลงได้ ประสูติแล้ว เพราะฉะนั้น คนทั้งหลายจึงขนานทานกว่า “สวลีทารก”^{๑๒}

สรุปว่า การประสูติของพระสวลีกุมารนั้น ท่านได้ทรงอยู่ในพระครรภ์ ๗ ปี ๗ วัน ตามคัมภีร์อรรถกถาได้กล่าวไว้ว่า พระสวลีกุมารอยู่ในพระครรภ์ถึง ๗ ปี ๗ เดือน ๗ วัน อันสอดคล้องกับหนังสือบางเล่ม ประเด็นการคลอดของพระสวลีเถระ ท่านเป็นพระอรหันต์ที่ถือกำเนิดแปลกจากพระอรหันต์รูปอื่น เพราะบุคคลทั่วไปจะอยู่ในครรภ์ของมารดาประมาณ ๙ – ๑๐ เดือน ขณะเดียวกันพระพุทธเจ้าผู้ทรงเป็นศาสดาของพระพุทธศาสนายังทรงอยู่ในพระครรภ์ของพระพุทธานุชาครบไตรมาส ๑๐ เดือน แต่พระสวลีเถระอยู่ในพระครรภ์ของพระมารดาถึง ๗ ปีอีก ๗ วัน จึงเป็นเรื่องที่อัศจรรย์มากที่เด็กอายุ ๗ ขวบจะอยู่ในครรภ์ของมารดา ถึง ๗ ปี และการเกิดของท่านพระสวลีเถระมีประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการเกิดคือ ประเพณีการทำบุญในวันแรกเกิดกับพระพุทธศาสนา ซึ่งการทำบุญดังกล่าวถือว่าเป็นประเพณีที่เกี่ยวข้องกับวันเกิดตามแนวทางของพระพุทธศาสนา และถือว่าเป็นการทำบุญวันเกิดที่ถูกต้อง

๒.๒ การบรรพชาอุปสมบท

พระสวลีเถระ ท่านได้ออกบรรพชาเพราะสาเหตุการเห็นทุกข์ที่อยู่ในพระครรภ์ของพระมารดา มีเรื่องเล่าว่า ขณะที่พระมารดาพระบิดาถวายมหาทานแก่พระภิกษุหมู่ใหญ่อันมีพระพุทธเจ้าทรงเป็นประธาน และขณะนั้นพระสารีบุตรเถระ ผู้ได้รับการยกย่องว่าเป็น พระธรรมเสนาบดี^{๑๓} ได้สังเกตมองพระสวลีกุมารเป็นเวลา ๖ วันจนในวันที่ ๗ ได้ไต่ถามพระสวลีกุมารถึงการอยู่ในพระครรภ์ของพระมารดาว่าเป็นทุกข์เช่นไร พระสวลีกุมารได้กล่าวตอบว่า เป็นทุกข์ทรมานที่ต้องอยู่ในพระครรภ์ของพระมารดาถึง ๗ ปี ๗ วัน พระสารีบุตรเถระตรัสต่อไปว่า พระกุมารได้เสวยทุกขเวทนาเช่นนี้จะบรรพชาไม่สมควรหรือ และพระพุทธเจ้าทรงตรัสแก่ภิกษุทั้งหลายและพระสวลีกุมารฟังว่า “ผู้ใดก้าวพ้นทางอ้อม หมายถึง รากะทางหล่ม หรือ รากะ หมายถึง กิเลสสงสาร หมายถึง สังสารวัฏ

^{๑๒} ชุ.เถร.อ. (ไทย) ๒/๓/๑/๓๒๔.

^{๑๓} ธนากิต, เอตทัคคะผู้เป็นเลิศด้านต่างๆ ในพระพุทธศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น, ๒๕๔๙), หน้า ๔๗ – ๕๐.

หรือ วัฏสงสาร คือ การเวียนว่ายตายเกิด และโมหะได้แล้ว ข้ามาถึงฝั่งแล้ว เจริญมานไม่หวั่นไหว หมดความสงสัยดับเย็น เพราะไม่ถือนั่นเราเรียกผู้นั้นว่า พรหมณ์”^{๑๔}

บุคคลใดปฏิบัติตนเพื่อพ้นจากราคะ กิเลสและวัฏสงสารแล้วด้วยการเจริญมาน คือ การเพ่งอารมณ์จนใจแน่วแน่เป็นอัปปนาสมาธิ ไม่หวั่นไหวและดับความสงสัยให้หมดสิ้น แล้วด้วยการไม่ถือนั่น เมื่อพระสวลีกุมารได้ฟังคำสอนของพระพุทธเจ้าก็เกิดดวงตาเห็นธรรม เลื่อมใสในพระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น พระสวลีกุมารจึงได้ทูลอนุญาตจากพระมารดาและพระประยูรญาติทุกพระองค์ทรงอนุญาตให้พระสวลีกุมารบรรพชา พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้ พระสารีบุตรเถระเป็นพระอุปัชฌาย์ และได้กล่าวในพระไตรปิฎกไว้ว่า พระสารีบุตรเถระผู้มี ปัญญามาก เป็นพระอุปัชฌาย์ของข้าพเจ้าพระมหาโมคคัลลานเถระผู้มีฤทธิ์มาก เมื่อปลงผม ให้ได้พร่ำสอนข้าพเจ้า^{๑๕}

หลังจากพระมารดาพระบิดาทรงอนุญาตพระพุทธเจ้าทรงรับสั่งให้พระสารีบุตรเถระเป็น พระอุปัชฌาย์ของพระสวลีกุมาร พระมหาโมคคัลลานเถระเป็นผู้ปลงผมและสั่งสอนให้กับพระสวลี กุมาร พระสวลีกุมารได้ลี้มตามดูโลก ได้ช่วยพระมารดาพระบิดาเลี้ยงพระภิกษุสงฆ์ทั้งหลาย โดยมี พระพุทธเจ้าทรงเป็นประธานเป็นจำนวน ๗ วันได้ถือธมกรกรรอน้ำดื่มที่สะอาดถวายพระภิกษุสงฆ์ ขณะนั้นพระสารีบุตรเถระมีความชื่นชอบในอภัยอาศัยขอพระสวลีกุมารตลอด ๖ วันจนวันที่ ๗ พระสารี บุตรเถระได้เรียกสวลีกุมารมาสนทนาธรรมเกี่ยวกับความทุกข์ทรมานที่อยู่ในพระครรภ์ของพระมารดา ถึง ๗ ปี ๗ วันและได้ชักชวนให้พระสวลีกุมารออกบวช “พระนางสุปปาวาสาทราบเรื่องก็ร่วม อนุโมทนาด้วย จากนั้นพระสารีบุตรเถระได้พาสวลีกุมารไปยังที่พำนักของท่านได้ให้พระสวลีกุมาร ปฏิบัติธรรมและจำวัดพอรุ่งเช้าพระสารีบุตรเถระก็สอนกรรมฐานเบื้องต้นให้แก่พระสวลีกุมาร หรือ เรียกอีกอย่างว่า “ตจปัญจกรรมฐาน”^{๑๖} ให้พระสวลีกุมารได้พิจารณาตามไปเป็นแบบอนุโลมและ ปฏิโลมจนทำให้พระสวลีกุมารดวงตาเห็นธรรม โดยมีพระมหาโมคคัลลานเถระเป็นผู้ปลงผมให้พระส วลีกุมาร

พระสวลีกุมารหลังจากที่ทรงคลอดแล้ว ท่านมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรงสามารถช่วยเหลือ พระมารดาพระบิดาในการถวายมหาทานนั้น และยังมีสติปัญญามาก แค่นทนาธรรมกับพระสารีบุตร

^{๑๔} พ.ธ. (ไทย) ๒๕/๔๑๔/๑๖๔.

^{๑๕} พ.ธ. (ไทย) ๓๓/๘๕/๓๐๑.

^{๑๖} ตจปัญจกัมมัฏฐาน หมายถึง กรรมฐานมีหนึ่งเป็นที่ค้ำรับห้า กรรมฐานอันบัณฑิตกำหนดด้วย อากาหมิหนึ่งเป็นที่ ๕ เป็นอารมณ์ คือ กรรมฐานที่ท่านสอนให้พิจารณาส่วนของร่างกาย ๕ อย่างคือ ผม ขน เล็บ ฟันหนัง โดยความเป็นของปฏิภูล หรือโดยความเป็นสภาวะอย่างหนึ่งๆ ตามที่มันเป็นของมัน ไม่เอาใจเข้าไปผูกพัน แล้วคิดวาดภาพใฝ่ฝันตามอำนาจกิเลส.

เถระก็เกิดปัญญารู้ทุกข์แล้วขอบรรพชาเป็นสามเณรเพื่อหาทางดับทุกข์ ทำให้ผู้วิจัยจึงกล่าวว่า บรรพชาเป็นสามเณรเพราะว่า พระสวลีกุมารพึงมีพระชนม์เพียง ๗ ปีกับอีก ๑๔ วันจึงเป็นการ บรรพชาเป็นสามเณรเท่านั้นและอีกประเด็นคือ การบรรพชาของพระสวลีกุมารเป็นแบบวิธีใด

การบรรพชาในสมัยที่พระพุทธเจ้ายังทรงมีพระชีพอยุ้นั้นได้บัญญัติการบวชไว้ ๔ วิธี คือ

๑. วิธีเอหิภิกขุอุปสัมปทา เป็นวิธีที่พระพุทธเจ้าทรงประทานบวช ให้แก่กุลบุตร ด้วยพระองค์เอง

๒. วิธีไตรสรณคมน์ เป็นวิธีที่พระพุทธเจ้าทรงประทานอนุญาตให้พระภิกษุทั้งหลาย ให้การบรรพชาอุปสมบทแก่กุลบุตรที่ประสงค์จะบวชในทีศนั้น

๓. วิธีอุตตัจจุตุถกรรม เป็นวิธีที่พระพุทธเจ้าทรงประทานอนุญาตให้สงฆ์ตั้งแต่ ๕ รูป ขึ้นไปร่วมกันทำพิธีอุปสมบทให้แก่กุลบุตรที่ประสงค์จะบวชในพระพุทธศาสนา

๔. วิธีโอวาทปฎิคคหุอุปสัมปทา วิธีนี้พระพุทธเจ้าทำการประทานโอวาทให้ กุลบุตรผู้ประสงค์จะอุปสมบทรับไปปฏิบัติ^{๑๗}

สรุปว่า พระสวลีกุมารบรรพชาอุปสมบทด้วยวิธีไตรสรณคมน์อุปสัมปทา หรือการบวชด้วยการเข้าถึงไตรสรณคมน์ เป็นการบวชโดยการรับไตรสรณคมน์เป็นที่พึ่ง การบวชเช่นนี้พระพุทธเจ้าทรง อนุญาตให้พระสาวกบวชแก่กุลบุตรที่ประสงค์จะบวชที่อยู่ในที่ทุรกันดาร พระพุทธเจ้าไม่ได้ทรง ประทับอยู่ จึงอาจกล่าวได้ว่าพระสวลีเถระได้บวชด้วยวิธีไตรสรณคมน์อุปสัมปทานั่นเอง

๒.๓ การบรรลุธรรม

พระสวลีเถระ ได้ท่านบรรลุพระโสดาบันหลังจากปลงผมในมวยที่ ๑ อันมีเรื่องเล่าว่า หลังจากพระสารีบุตรเถระผู้เป็นพระอุปัชฌาย์ได้บอกตบปัญจกรรมฐานเป็นเบื้องต้นแล้วให้พระสวลี กุมารพิจารณาแบบอนุโลมปฏิโลมตามลำดับไป และพระมหาโมคคัลลานเถระได้เริ่มปลงผมให้กับ พระสวลีกุมาร เมื่อปลงผมในมวยที่แรก ก็สำเร็จธรรมเป็นพระโสดาปัตติผล เมื่อปลงผมในมวยครั้งที่ ๒ ก็สำเร็จธรรมเป็นพระสกทาคามีผล เมื่อปลงผมในมวยครั้งที่ ๓ ก็สำเร็จธรรมเป็นพระอนาคามีผล เมื่อปลงผมเสร็จก็สำเร็จเป็นพระอรหันต์ผล ท่านเป็นสามเณรที่สำเร็จพระอรหันต์ได้ไม่ก่อนไม่หลังกับ การปลงผมเสร็จพอดี อาจกล่าวได้ว่า ท่านได้สั่งสมบุญบารมีธรรมอันแกร่งบั้งแต่อดีตชาติจนทำให้ ท่านได้พิจารณาธรรมที่พระอุปัชฌาย์สั่งสอนก็สำเร็จอรหันต์ดังกล่าว โดยมีกล่าวไว้ในพระไตรปิฎกว่า

^{๑๗} พระกิตติศักดิ์ ยโสธโร (แก้วเหลา), “การศึกษาบทบาทของพระสารีบุตรเถระในการเผยแผ่ พระพุทธศาสนา”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย, ๒๕๓๙), หน้า ๑๔.

“ในขณะที่กำลังปลงผม ข้าพเจ้าบรรลุนิพพาน หวายเป็นบุญ และมนุษย์ทั้งหลายต่างก็น้อมนำปัจจัยเข้ามาถวายข้าพเจ้า”^{๑๘}

สรุปว่า ขณะที่พระสวลีกุมารกำลังปลงผมก็ได้บรรลุนิพพานตามลำดับจนได้ปลงผมเสร็จก็บรรลุนิพพานเป็นพระอรหันต์ หมู่เทวดาพญานาคต่างก็อนุโมทนาแล้วก็ของสัจการะมาถวายจากที่ได้ศึกษาผู้วิจัยมีประเด็นว่า พระสวลีเถระท่านได้บรรลุนิพพานเป็นพระอรหันต์จริงแต่ท่านเป็นสามเณรเพราะจากที่เราศึกษากันนั้นท่านออกจากครุฑของมารดา พระสวลีเถระท่านจะมีอายุเพียง ๗ ปี ๑๔ วัน หนังสือบางเล่มเขียนว่าพระสวลีกุมารได้บรรลุนิพพานเป็นพระอรหันต์ เรียกว่าพระสวลีเถระ แต่หนังสือบางเล่มได้กล่าวไว้ว่า แม้เป็นพระภิกษุหรือสามเณรเมื่อได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์แล้วก็เรียกท่านว่าเป็น พระอรหันต์เหมือนกัน

๒.๔ เกียรติคุณที่ได้รับ (เอตทัคคะ)และนิพพาน

พระสวลีเถระ ท่านเป็นพระสาวกที่มีคุณสมบัติเฉพาะตนที่โดดเด่นต่างจากพระสาวกรูปอื่นๆ ในยุคเดียวกัน ท่านโดดเด่นในด้านการมีลาภสักการะมาก เป็นทัพหลังที่คอยช่วยเหลืออำนวยความสะดวกให้แก่พระภิกษุทั้งหมดเมื่อตามเสด็จพระพุทธเจ้าเพื่อจาริกธรรมในแต่ละที่จนพระพุทธเจ้าทรงแต่งตั้งเอตทัคคะว่า “สวลีเลิศกว่าภิกษุสาวกทั้งหลายของเราผู้มีลาภ”^{๑๙} ดังรายละเอียดที่สามเณรสวลีได้บรรลุนิพพานแล้วก็บังเกิดลาภสักการะมาถวายมากมายทั้งเทวดา มนุษย์และอมนุษย์ต่างก็ผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนมาถวายแก่สามเณรสวลี ทำให้พระภิกษุสงฆ์ที่อยู่อารามเดียวกันได้รับอานิสงส์ไปด้วย เมื่อมาถึงถึงเกียรติคุณของพระสวลีเถระที่ทำให้พระพุทธเจ้าทรงแต่งตั้งว่าเป็นเลิศกว่าภิกษุทั้งหลายในด้านผู้มีลาภมาก พระไตรปิฎก ในสวลีเถราปทานได้กล่าวว่า “ในคราวใด พระพุทธเจ้าทรงเป็นผู้นำขึ้นเลิศในโลกเป็นผู้นำพิเศษพร้อมด้วยภิกษุ ๓๐,๐๐๐ รูปเสด็จไปเยี่ยมพระเวทนะ”^{๒๐} ในคราวที่พระพุทธเจ้าจะทรงเสด็จไปเยี่ยมพระเวทนะนั้นมีพระภิกษุร่วมเสด็จจำนวน ๓๐,๐๐๐ รูป และท่านได้กล่าวในสวลีเถราปทานกล่าวต่อไปว่า “ในคราวนั้น ข้าพเจ้าบำรุงพระพุทธเจ้าผู้ทรงมีปรีชามาก ทรงมีความเพียรมากทรงเป็นผู้นำสัตว์โลก พร้อมด้วยพระสงฆ์ด้วยปัจจัย ๔ ที่เหล่าเทวดาน้อมนำมาถวายข้าพเจ้า”^{๒๑} ในคราวนั้น พระพุทธเจ้าทรงให้พระสวลีเถระตามเสด็จในครั้งนั้นด้วย โดยพระสวลีเถระเป็นผู้บำรุงพระภิกษุทั้งหลายจนกลับ “พระองค์ได้

^{๑๘} พุ. อป. (ไทย) ๓๓/๘๖/๓๐๑.

^{๑๙} อัง.เอกก. (ไทย) ๒๐/๒๐๗/๒๗.

^{๒๐} พุ.อป. (ไทย) ๓๓/๘๙/๓๐๑.

^{๒๑} พุ.อป. (ไทย) ๓๓/๙๐/๓๐๑.

เสด็จเยี่ยมพระเรวตะแล้วภายหลังเสด็จกลับไปยังพระเชตวันมหาวิหารจึงทรงแต่งตั้งข้าพเจ้าไว้ใน
เอตทัคคะ”^{๒๒} หลังจากที่พระพุทธเจ้าทรงเสด็จเยี่ยมพระเรวตะแล้ว พระองค์ก็ทรงเสด็จกลับยังวัดเช
ตวันมหาวิหาร พระองค์จึงทรงแต่งตั้งพระสีวลีเถระในเอตทัคคะ และท่านได้กล่าวในสีวลีเถรปาทาน
กล่าวต่อไปว่า “พระศาสดาผู้ทรงบำเพ็ญประโยชน์เกื้อกูลแก่สรรพสัตว์ได้ตรัสสรรเสริญข้าพเจ้าใน
ท่ามกลางบริษัทว่าภิกษุทั้งหลาย บรรดาสาวกของเราภิกษุชื่อว่าสีวลีนี้เลิศกว่าภิกษุทั้งหลายผู้มีลาภ
มาก”^{๒๓} และเมื่อพระพุทธเจ้าทรงเสด็จถึงวัดเชตวันมหาวิหาร ประชุมสงฆ์แล้วกล่าวสรรเสริญพระสี
วลีแล้วทรงประกาศแต่งตั้งว่า “ภิกษุชื่อว่าสีวลีนี้เลิศกว่าภิกษุทั้งหลายผู้มีลาภมาก” พระภิกษุก็ร่วม
อนุโมทนา

หลังจากที่สามเณรบรรพชาเป็นสามเณรจนถึงอุปสมบทเป็นพระภิกษุแล้วลามกสักการะก็
บังเกิดมีมากมาย ทั้งเทพยดา นาค ครุฑ มนุษย์ทั้งหลายต่างนำของมาถวายไม่เคยขาดตกบกพร่อง
อาภรณ์สิ่งใดได้เผื่อแผ่ไปยังพระภิกษุรูปอื่นอีกมากมาย จนวันหนึ่งที่พระพุทธเจ้าจะทรงเสด็จเยี่ยม
พระเรวตะ ท่านจึงกราบทูลขอทดลองบุญบารมีของตนเองด้วยขอน้ำพระภิกษุจำนวนมากให้ตามเสด็จ
ด้วย โดยเดินทางผ่านที่กัณดาร ๗ แห่ง และพักอยู่แห่งละ ๗ วันหนึ่งในแต่ละวันนั้นมีเทวดาและ
อมนุษย์อื่นๆ ได้ถวายทานแก่ท่านและพระภิกษุ สถานที่กัณดาร ๗ แห่งคือ สถานที่ที่มีต้นไทรขึ้นอยู่ ภู
เขาปณทวะ แม่น้ำอจิรวดี สาครใหญ่ ป่าหิมพานต์ สระฉัททันต์ ภูเขาคันธมาทนและภูเขาเรวตะ ผล
ปรากฏว่าในแต่ละสถานที่มีเทวดาบ้าง อมนุษย์บ้างต่างมาถวายทานแก่พระสีวลีเถระและพระภิกษุ
ทั้งหลาย หลังจากกลับมาถึงวัดเชตวันมหาวิหารพระพุทธเจ้าทรงประชุมสงฆ์แล้วทรงประกาศแต่งตั้ง
ให้พระสีวลีเถระเป็นเลิศกว่าภิกษุทั้งหลายด้านมีลาภมาก จากนั้นไม่ว่าท่านจะอยู่ที่ไหนๆ ก็มีลาม
กสักการะมาถวายไม่ขาด และมีประเด็นที่แตกต่าง ดังนี้

๑. พระไตรปิฎกได้กล่าวว่าพระสีวลีเถระพาพระภิกษุไปจำนวน ๓๐,๐๐๐ รูป
๒. อรรถกถาและหนังสือได้กล่าวว่าพระสีวลีเถระพาพระภิกษุไปจำนวน ๕๐๐ รูป
และอีกประเด็นหนึ่งคือไปสถานที่กัณดาร ๗ แห่งแต่ในหนังสือบ้างเล่ม ๘ แห่ง^{๒๔}
๓. พระไตรปิฎกไม่ปรากฏแต่ อรรถกถากล่าวถึง ๗ แห่งประเด็นที่แตกต่างแต่เมื่อ
กล่าวแล้ว ต้องยึดคำที่มาจากพระไตรปิฎกหรืออรรถกถาเป็นหลัก

^{๒๒} ขุ.อป. (ไทย) ๓๓/๙๑/๓๐๑.

^{๒๓} ขุ.อป. (ไทย) ๓๓/๙๒/๓๐๒.

^{๒๔} จำเนียร ทรงฤกษ์, **ชีวประวัติพุทธสาวก (พระอสีติมหาสาวก เล่ม ๒)**, พิมพ์ครั้งที่ ๓,
(กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพ่อนวล แม่พัว ทรงฤกษ์, ๒๕๔๙), หน้า ๔๘๐.

ชีวิตในปั้นปลาย ของพระสิวลีเถระนั้นในพระไตรปิฎกและคัมภีร์อรรถกถาไม่ได้กล่าวถึง การนิพพานของท่าน แต่หนังสือบางเล่มได้กล่าวไว้ว่า นับว่าท่านพระสิวลีเถระ เป็นพระมหาสาวกอีก รูปหนึ่งที่ได้ช่วยกิจการพระศาสนา แบ่งเบาภาระของพระบรมศาสดาเป็นอย่างมากและท่านดำรงอายุสังขารโดยสมควรแก่กาลแล้วดับขันธปรินิพพาน^{๒๕} โดยในทางพระพุทธศาสนาได้อธิบายนิพพานไว้ ๒ อย่าง คือ สอุปปีเสสนิพพาน กับ อนุปาติเสสนิพพาน ดังพุทธพจน์ว่า

ภิกษุทั้งหลาย นิพพานธาตุ มี ๒ อย่าง คือ สอุปาติเสสนิพพานธาตุ กับ อนุปาติเสสนิพพานธาตุ สอุปาติเสสนิพพานธาตุเป็นไฉน ภิกษุในธรรมวินัยนี้ เป็นพระอรหันตชีณาสพ อยู่จบพรหมจรรย์แล้ว มีกิจที่พึงทำเสร็จแล้ว วางภาระแล้ว มีประโยชน์ของตนอันได้บรรลุแล้ว สิ้นเครื่องผูกพันในภพแล้ว หลุดพ้นแล้วเพราะรู้โดยชอบ ภิกษุนั้นยังมีอินทรีย์ ๕ ดำรงอยู่ เพราะเหตุที่อินทรีย์ ๕ ยังไม่หมดสิ้นไปจึงประสบสิ่งที่น่าพอใจบ้าง ไม่พอใจบ้าง เสวยสุขบ้าง ทุกข์บ้าง ความสิ้นราคะ โทสะ โมหะ ของภิกษุนั้น เรียกว่า สอุปปีเสสนิพพาน ธาตุอนุปาติเสสนิพพานธาตุเป็นไฉน ภิกษุในธรรมวินัยนี้ เป็นพระอรหันตชีณาสพอยู่จบพรหมจรรย์แล้วมีจิตที่พึงทำอันได้ทำเสร็จแล้ว วางภาระแล้ว มีประโยชน์ของตนอันได้บรรลุแล้วสิ้นเครื่องผูกพันในภพแล้ว หลุดพ้นแล้ว เพราะรู้โดยชอบการเสวยอารมณ์ทั้งปวงของภิกษุนั้นดับสนิทนี้ เรียกว่า อนุปาติเสสนิพพานธาตุ^{๒๖}

สรุปว่า การนิพพานของพระสิวลีเถระนั้น พระไตรปิฎกได้กล่าวถึงแต่จากหนังสือบางเล่มได้กล่าวไว้ว่า ท่านได้ช่วยแบ่งเบาภาระของพระพุทธเจ้าและดำรงอายุสังขารโดยสมควรก็ได้นิพพาน แต่ไม่ปรากฏสถานที่นิพพาน แต่ก็ปรากฏภายหลังเรื่องการพบพระอรหันตธาตุของพระสิวลีเถระ จึงเป็นคำยืนยันว่าท่านได้ละสังขารอยู่ท่านจริง

^{๒๕} พระครูกลยาณสิทธิวัฒน์ (สมาน พรหมอยู่), *เอตทัคคะในพระพุทธศาสนา*, หน้า ๑๓๓.

^{๒๖} อภ.สง. (ไทย) ๗๖/๘๙๙/๕๗๐.